

De toekomst van de (preventieve) zorg voor jeugd

Geen kind buiten spel! Dat is het centrale uitgangspunt van het nieuwe jeugdstelsel dat de komende jaren in Nederland wordt doorgevoerd. In dit jeugdstelsel krijgen gemeenten per 1 januari 2015 de financiële en beleidsverantwoordelijkheid voor de provinciale jeugdzorg, de jeugd-geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en de jeugd-verstandelijk beperkten (VB) zorg, inclusief kindbeschermingmaatregelen en jeugdreclassering. De gemeenten hebben straks de verantwoordelijkheid over de jeugdgezondheidszorg (JGZ) en het welzijn.

TSG biedt u in dit themanummer over ‘de toekomst van de (preventieve) zorg voor jeugd’ een staalkaart aan initiatieven en projecten die inhoud geven aan de transformatie waarin de organisaties in de jeugdsector zich bevinden. De artikelen beschrijven stuk voor stuk pareltjes van ontwikkelingen in een zorgsector die zich op de toekomst voorbereidt. Ook geven onderzoekers in wetenschappelijke artikelen de onmisbare onderbouwing aan een toekomstbestendige zorg voor jeugd. De titel van het themanummer verwijst naar deze blik op de toekomst en naar de breedte van het aanbod van jeugdhulp en JGZ in al zijn diversiteit die ons land rijk is. In de brief van de staatssecretaris van 25 juni 2013 over het Basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg wordt onderscheid gemaakt tussen de preventieve taken van de JGZ en de meer curatieve taken van bijvoorbeeld de jeugdhulp en huisartsenzorg.¹ De JGZ is populatiegericht en wil vanuit haar preventieve taak alle kinderen in beeld hebben. De jeugdhulp, zoals de jeugd-GGZ, jeugdzorg of jeugd-VB, is aan zet als er een vraag om zorg van het kind of gezin komt, of als bemoeizorg noodzakelijk is. Instellingen uit de jeugdhulp bieden niet alleen hulp bij ernstige psychische klachten van het kind of bij multiproblematiek in het gezin, maar ook bij lichte opvoedvragen. De artikelen in dit themanummer gaan over dit hele spectrum van de (preventieve) zorg voor jeugd: van preventie, signalering, toeleiding naar hulp of behandeling. De zorgsoorten JGZ, jeugd-GGZ, jeugdzorg en jeugdwelzijnswerk staan in de schijnwerpers.

Met de stelselwijziging wil de overheid de grote druk op de gespecialiseerde zorg terugdringen. Ook moet de verkokerde manier van werken in de jeugdhulp worden aangepakt en een integrale aanpak door de jeugdhulp makkelijker worden gemaakt. In de nieuwe Jeugdwet, die op 1 juli 2013 naar de Tweede Kamer is gestuurd, worden de doelen van gemeentelijk beleid genoemd.² De artikelen in dit themanummer geven sprekende voorbeelden van hoe de jeugdsector hieraan kan bijdragen. Hieronder

volgt een greep uit de artikelen aan de hand van de beleidsdoelen:

- *Het voorkomen en de vroege signalering van en vroege interventie bij opgroei- en opvoedproblemen, psychische problemen en stoornissen.* Wijnhoven et al. evalueren de effectiviteit van het depressie-preventieprogramma ‘Op Volle Kracht’ voor adolescente meisjes met depressieve symptomen. Theunissen et al. beschrijven de ontwikkeling van een standaardsignaleringslijst, te gebruiken in het preventieve gezondheidsonderzoek door de JGZ voor 5/6 en 10/11-jarigen. Bul et al. presenteren een review van de effectiviteit van het gebruik van eHealth in jeugd-GGZ.
  - *Het versterken van het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen.* De Wolff et al. beschrijven de nieuw ontwikkelde JGZ-richtlijn opvoedingsondersteuning.
  - *Het bevorderen van de opvoedvaardigheden van de ouders, opdat zij in staat zijn hun verantwoordelijkheid te dragen voor de opvoeding en het opgroeien van jeugdigen.* Distelbrink beschrijft in de rubriek Praktijk de onderbouwing van twee opvoedcursussen voor migrantenouders. Zandbergen houdt in Spectrum een pleidooi voor co-creatie, zodat ouders zelf inhoud geven aan methodieken om met elkaar in gesprek te gaan over opvoeden.
  - *Het inschakelen, herstellen en versterken van de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, ouders en de personen die tot hun sociale omgeving behoren, waarbij voor zover mogelijk wordt uitgegaan van hun eigen inbreng.* Went et al. presenteren in Praktijk de resultaten van een omslag in een instelling voor jeugd-GGZ, waarbij zorg op maat wordt gegeven, zo licht mogelijk en dichtbij het gezin. Bontje laat in Praktijk zien hoe een nieuwe methode van inschatten van zorgbehoeften wordt ontwikkeld, waarin de participatie van ouders en jongeren duidelijk voorop staat.
  - *Het bevorderen van de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit.* Bartelink en Kooijman gaan in Forum in op de mogelijkheden en beperkingen van instrumenten voor het inschatten van de kans op kindermishandeling. Alink et al. presenteren het onderzoek van de Tweede Nationale Prevalentie-studie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen.
  - *Integrale hulp aan de jeugdige en zijn ouders, indien sprake is van multiproblematiek.* Strijthagen bepleit in Spectrum een centrale rol voor de JGZ als generalist in wijkteams. Van Eijk en Tuinstra wijzen in Forum op het lerend vermogen van samenwerkende hulpverleners bij het doorontwikkelen van Centra voor Jeugd en Gezin.
- Bovenstaande thema's worden behandeld door auteurs

die afkomstig zijn van diverse zorgsoorten. Dit brengt de integrale zorg voor het kind dichterbij. Een aantal auteurs laat ook voorbeelden zien van de integrale benadering die het eigen werkveld overstijgt. Oosterkamp-Szwajcer et al. wijzen in Praktijk erop dat een aanbod van Begeleide Omgangsregeling bij conflictueuze echtscheidingen preventief kan werken. Voorham et al. doen in Forum verslag van het werk van de Rotterdamse Toetscommissie Interventies Jeugd, die zich niet strikt houdt aan de grenzen van de zorgsoorten. Ook het thema kindveiligheid krijgt in dit themanummer veel aandacht en overstijgt alle zorgsoorten.

De gemeenten en de zorgaanbieders staan voor grote uitdagingen waarvan de uitkomst onzeker is. De initiatieven, projecten en onderzoeken in dit themanummer zijn een bron van inspiratie voor de betrokkenen bij deze transitie en transformatie. Doe er uw voordeel mee! Er zijn ook veel zorgen over de toekomst. Zo moeten gemeenten straks voorzien in een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp, terwijl veel noodzakelijke maatregelen voor een verantwoorde decentralisatie nog niet tot stand zijn gekomen.³ Ze moeten adviseren over het bepalen en inzetten van de aangewezen vorm van jeugdhulp en een verzoek doen tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming als een kindbeschermingsmaatregel nodig is. Hiermee is op lokaal niveau weinig ervaring. Dit vraagt om weloverwogen besluitvorming op de weg naar de invoering van het nieuwe jeugdstelsel. In Spectrum worden daarover terecht veel kritische vragen gesteld.

We zijn bij de voorbereiding van het themanummer veel enthousiasme en positieve inzet tegen gekomen. De jeugdsector spant zich in het belang van de gezonde ontwikkeling van kinderen enorm in om tot betere en efficiënte zorg te komen. Echter, bij het doorvoeren van veranderingen kijkt de toekomstige financier, de gemeente, over de schouder mee. Het is dan lastig voor de zorg om kritische geluiden te laten horen over de vorm en het tempo waarin het nieuwe jeugdstelsel zijn beslag krijgt. Immers, dezelfde gemeente zal straks ook beslissen of de innovatieve zorgvoorziening in het lokale aanbod wordt opgenomen. Omdat overheid en zorg vastberaden werken aan het nieuwe jeugdstelsel lijkt er geen weg terug te zijn: 'failure is not an option'. Een kritische noot is hier op zijn plaats want ook waar het niet goed gaat, moet dat

op tijd worden gesignaleerd. Daarvoor zijn de belangen te groot. Het is belangrijk dat de bestaande kennis in de jeugdsector goed wordt benut. Ook is een goede onderbouwing door middel van onderzoek naar de veranderingen in de jeugdsector nodig. En het zichtbaar maken van de opbrengsten van best practices kan een kwaliteitsimpuls geven aan de transformatie. Niet iedere gemeente of regio hoeft immers het wiel uit te vinden. Het blijven uitwisselen van kennis en informatie is bij het realiseren van de eerder genoemde beleidsdoelstellingen belangrijk. Dat is een opgave voor de landelijke en voor de regionale kennisinfrastructuur die rond jeugd in de afgelopen jaren is gegroeid. Zo zijn er de academische werkplaatsen jeugd die in veel regio's sinds 2010 bestaan. Zij verbinden beleid, praktijk, onderzoek en onderwijs om onderzoeksprojecten en de bijbehorende noodzakelijke kenniscirculatie te realiseren.

Op 1 januari 2015 zal de (preventieve) zorg voor jeugd er anders uitzien. TSG wil ook in de toekomst blijven volgen wat de stelselwijziging gaat opleveren voor kind en gezin. Uw bijdragen in de vorm van opiniërende stukken, wetenschappelijke en praktijkartikelen zijn meer dan welkom.

De redactie van dit themanummer:

*Paul Kocken
Magda Boere-Boonekamp
Leante van Harten
Loes Hartman
Brigit Rijbroek
Ariëlle de Ruijter
Frans Pijpers
Toon Voorham*

LITERATUUR

1. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Standpunt advies basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg dd. 25 juni 2013. Kenmerk: 123736-105142-PG. Den Haag: VWS, 2013.
2. Tweede Kamer. Regels over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen. Voorstel van wet. 33684. Vergaderjaar 2012-2013. Den Haag, VWS, 2013.
3. Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd. Tweede rapportage. Den Haag: VWS, 2013.

Dit themanummer is mogelijk gemaakt met ondersteuning van ZonMw (www.zonmw.nl/jeugd), Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), TNO, Hogeschool Rotterdam, Tijdschrift Jeugdgezondheidszorg, Bureau Jeugdzorg Stadsregio Rotterdam en Landelijk Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie. Dit themanummer is in z'n geheel ook te vinden op de website van BSL (www.tsg.bsl.nl).